

ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої
освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

Кафедра міжнародного, цивільного та комерційного права

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою
(пост. п. Від «27» 10 2022 р.)
Ректор **Анатолій МАЗАРАКІ**

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ І ПРИВАТНЕ
ПРАВО /
INTERNATIONAL PUBLIC AND PRIVATE LAW

ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY

Київ 2022

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ
заборонено**

Автор: Тищенко Ю.В., канд. юрид. наук, доцент

Програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права від 20 вересня 2022 р., протокол № 3

Рецензенти:

**Мельник Т.М., д-р економ. наук, професор
Ільченко А.В., канд. юрид. наук, директор з продажу ТДВ «СК
«Альфа-гарант»**

**МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ І ПРИВАТНЕ ПРАВО /
INTERNATIONAL PUBLIC AND PRIVATE LAW**

**ПРОГРАМА/
COURSE SUMMARY**

Автор: Тищенко Юлія Вікторівна

ВСТУП

Програма дисципліни «Міжнародне публічне і приватне право» призначена для студентів бакалаврату денної та заочної форми навчання галузі знань галузі знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини», спеціалізацій «Міжнародний бізнес», «Міжнародна торгівля», «Міжнародний маркетинг».

Програму підготовлено відповідно до Стандартів вищої освіти України із зазначеної спеціальності та відповідної освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів ДТЕУ.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Міжнародне публічне і приватне право» є формування знань про міжнародне публічне та приватне право, їх особливості, основні галузі та інститути. Здобуття студентом теоретичних і практичних знань та вмінь щодо ролі, призначення, дії та застосування в Україні джерел міжнародного публічного та приватного права.

Завданням вивчення дисципліни «Міжнародне публічне і приватне право» є оволодіння теоретичними знаннями для пошуку потрібних міжнародних договорів та внутрішнього законодавства держав з питань міжнародного публічного та приватного права, напрацювання практичних навичок вирішення ситуативних задач у цій сфері.

Предметом вивчення дисципліни «Міжнародне публічне і приватне право» є комплекс міжнародних правовідносин публічно-правового (владного) і приватноправового характеру з врахуванням спеціалізації студентів.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Знання

- базових категорій, методів і принципів правового регулювання міжнародних публічно-правових та приватноправових відносин;

- правового статусу суб'єктів міжнародних публічних відносин (держав, міжнародних організацій) та приватноправових відносин (юридичних та фізичних осіб);
- загальних принципів правозастосування в міжнародних відносинах;

вміння

- знаходити та застосовувати правові джерела, що містять правові норми, які регулюють міжнародні публічно-правові та приватноправові відносини;
 - застосовувати комплексний підхід до розуміння особливостей правового статусу суб'єктів міжнародних відносин;
 - вільно працювати з офісними додатками *Microsoft Word, Microsoft Excel, Microsoft PowerPoint* та Інтернет-ресурсами: *Верховної ради України* (<http://www.rada.gov.ua>), *Кабінету Міністрів України* (<http://www.kmu.gov.ua>).
 - аналізувати практику вирішення публічно-правових та приватно-правових спорів за участю іноземних осіб;
- користуватися правовими актами, правничою літературою як українських, так і авторів зарубіжних країн, електронними базами даних юридичного спрямування.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Міжнародне публічне і приватне право» як обов'язкова компонента освітньої програми для спеціалізацій «Міжнародний бізнес», «Міжнародна торгівля», «Міжнародний маркетинг» – забезпечує оволодіння студентами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідною освітньо-професійною програмою:

«Міжнародна торгівля» «Міжнародний маркетинг» «Міжнародний бізнес» (ОС бакалавр)

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
1	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні	1-13
3	Здатність навчатися та бути сучасно навченим	1-13
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
9	Здатність до діагностики стану досліджень міжнародних економічних відносин та світового	1,5,9,13

	господарства у міждисциплінарному поєднанні із політичними, юридичними, природничими науками	
10	Здатність обґрунтовувати доцільність застосування правових, економічних та дипломатичних методів (засобів) вирішення конфліктних ситуацій на міжнародному рівні	6,8
12	Здатність використовувати нормативно-розпорядчі документи та довідкові матеріали при здійсненні професійної діяльності у сфері міжнародних економічних відносин	1-13
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
1	Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, усвідомлюючи необхідність навчання впродовж усього життя, проявляти толерантність та готовність до інноваційних змін	1-13
15	Визначати функціональні особливості, характер, рівень та ступінь взаємозв'язків між суб'єктами міжнародних економічних відносин різного рівня та налагоджувати комунікації між ними	2,3,6,7,12
16	Демонструвати знання про стан досліджень міжнародних економічних відносин та світового господарства у міждисциплінарному поєднанні із політичними, юридичними, природничими науками	1,5,9,13
17	Визначати причини, типи та характер міжнародних конфліктів і суперечок, обґрунтовувати і застосовувати економічні, юридичні та дипломатичні методи і засоби їх вирішення на міжнародному рівні, відстоюючи національні інтереси України	6,8
19	Розуміти та застосовувати чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо у сфері міжнародних економічних відносин	1-13
20	Відстоювати національні інтереси України з урахуванням безпекової компоненти міжнародних економічних відносин	2,5,6,7
21	Розуміти і мати навички з ведення ділового протоколу та ділового етикету у сфері міжнародних економічних відносин, враховуючи особливості міжкультурного спілкування на професійному та соціальному рівнях, як державною так і іноземними мовами	2,5,7

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Поняття та особливості міжнародного публічного права

Виникнення міжнародного публічного права і періодизація його історії. Особливості сучасного міжнародного публічного права. Глобалізація та міжнародне право.

Термін «міжнародне право». Міжнародне публічне і міжнародне

приватне право: порівняльний аналіз.

Поняття міжнародного публічного права. Теорії співвідношення міжнародного публічного і національного права.

Характерні особливості міжнародного права. Предмет і об'єкт міжнародного публічного права.

Суб'єкти міжнародного публічного права. Міжнародна правосуб'єктність (право- і дієздатність). Класифікація суб'єктів міжнародного права. Виникнення суб'єктів міжнародного права. Загальна, галузева і спеціальна правосуб'єктність. Види суб'єктів: основні та похідні. Статус неправосуб'єктних осіб.

Система міжнародного публічного права. Галузі та інститути міжнародного публічного права.

Поняття норми міжнародного публічного права. Імперативність міжнародно-правової норми. Структура норм міжнародного права. Види міжнародно-правових норм.

Список рекомендованих джерел:

Нормативні: 1-29.

Основний: 1,5.

Додатковий: 4, 9,18,22, 24, 28.

Тема 2. Держава як суб'єкт міжнародного публічного права

Особливості міжнародної правосуб'єктності держави. Міжнародна правосуб'єктність складних держав. Основні права й обов'язки держави в системі міжнародно-правового регулювання. Постійно-нейтральні держави і їх міжнародна правосуб'єктність. Суверенітет держави.

Взаємовідносини між народом і державою. Право народу на самовизначення. Народи, які борються за свою незалежність. Міжнародна правосуб'єктність державоподібних утворень. Вільне місто. Вільна територія. Кондомініум.

Поняття визнання та його юридичне значення. Форми визнання. Юридичне визнання. Фактичне визнання. Визнання ad hoc. Види визнання.

Визнання держав у сучасному міжнародному праві. Конститутивна теорія визнання. Ознаки держави як суб'єкта міжнародного права. Декларативна теорія визнання.

Визнання уряду: критерії, форми, засоби. Визнання організації опору і національно-визвольного руху. Уряд в екзилі.

Поняття правонаступництва. Види правонаступництва. Об'єкти правонаступництва. Права і обов'язки держав у сфері правонаступництва. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів 1978р. і Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо державної власності, державних архівів і державних боргів 1978р. правонаступництво України після розпаду Радянського Союзу.

Міжнародно-правові імунітети. Поняття імунітетів. Види імунітетів.

Правовий статус і правовий режим території. Державна територія. Складові державної території: суходіл, надра води і повітряний простір. Поняття внутрішні і територіальні води держави, вихідна лінія (нормальна, пряма, архіпелажна). Юрисдикційні повноваження держави на її території та в прилеглий зоні. Державний кордон, його делімітація і демаркація.

Органи зовнішніх зносин держави та їх система. Дипломатичні привілеї та імунітети.

Міжнародно-правове регулювання організації і діяльності консульських установ.

Список рекомендованих джерел:

Нормативні: 10-12.

Основний: 1, 4, 5.

Додатковий: 4, 9, 18, 22, 24, 25, 27-28.

Тема 3. Правовий статус міжнародних установ та організацій

Значення міжнародних організацій на сучасному етапі. Історія міжнародних організацій.

Поняття, функції та принципи права міжнародних організацій. Поняття міжнародної організації. Види міжнародних організацій. Поняття міжнародної міждержавної організації.

Членство в міжнародних організаціях. Порядок вступу та виходу з міжнародної організації.

Організаційна структура міжнародних організацій. Правові акти міжнародних організацій. Майнові відносини міжнародних організацій.

Юридична природа сучасних міжнародних організацій. Міжнародна правосуб'єктність міжнародних організацій. Договірна правоздатність міжнародних організацій. Привілеї та імунітети міжнародних організацій. Постійні представництва держав при міжнародних організаціях. Віденська конвенція про право договорів між державами і міжнародними організаціями чи між міжнародними організаціями 1986 р. Віденська конвенція про представництва держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р.

Правовий статус Організація Об'єднаних Націй. Історія її створення. Статут ООН. Мета і принципи ООН. Членство в ООН. Система головних органів ООН. Генеральна Асамблея. Рада Безпеки. Економічна і Соціальна Рада. Спеціальні установи ООН.

Правовий статус СОТ. Основні принципи СОТ.

Міжнародні регіональні інтеграційноорієнтовані об'єднання.

Правовий статус Ради Європи. Членство України в Раді Європи.

Правовий статус ОБСЄ. Місії ОБСЄ. Верховний комісар ОБСЄ з питань національних меншин.

Правовий статус Організації Північно-Атлантичного Договору (НАТО). Правовий статус Європейського Союзу. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом.

Міжнародні параорганізації та їх правовий статус. Велика сімка. Велика двадцятка.

Міжнародні неурядові організації. Міжнародні конференції.

Список рекомендованих джерел:

Нормативні: 1-4,7, 15, 22-24.

Основний: 1,4,5.

Додатковий: 4, 9, 16, 17, 18, 21-24, 28.

Тема 4. Джерела міжнародного публічного права

Джерела міжнародного публічного права. Види джерел міжнародного публічного права. Перелік джерел в ст. 38 Статуту Міжнародного Суду ООН.

Міжнародний договір. Особливості міжнародного договору.

Класифікація міжнародних договорів. Форма договору і її значення. Структура договору. Мова договору.

Стадії укладання міжнародних договорів. Укладення договору. Парафування. Порядок набуття чинності міжнародного договору. Ратифікація, прийняття, схвалення, приєднання. Депозитарій і його функції. Застереження і заяви до договору. Реєстрація договору. Тлумачення міжнародного договору.

Дія міжнародного договору. Набуття чинності міжнародного договору. Строк дії. Пролонгація. Порядок виконання міжнародних договорів.

Припинення дії міжнародних договорів. Юридичні підстави припинення дії договору. Правові наслідки призупинення, перегляду, припинення дії міжнародного договору. Вплив збройних конфліктів і революцій на долю міжнародних договорів.

Міжнародний звичай. Особливості міжнародного звичаю. Спільні та відмінні риси міжнародного договору та звичаю.

Національне законодавство та міжнародна судова практика. Національне законодавство України, її судова практика та міжнародне право.

Допоміжні джерела міжнародного публічного права. Правотворчі рішення міжнародних організацій. Імплементация рішень міжнародних організацій. «М'яке» право.

Рішення міждержавних конференцій, нарад і зустрічей.

Імплементация рішень міжнародних судів.

Доктрини «найбільш кваліфікованих спеціалістів з публічного права різних націй».

Міжнародне узвичаєння. Міжнародна ввічливість.

Кодифікація міжнародного права. Офіційна й неофіційна кодифікація

міжнародного права.

Список рекомендованих джерел:

Нормативні: 1-29.

Основний: 1,5.

Додатковий: 4, 9,18, 23, 24, 28.

Тема 5. Принципи міжнародного публічного права

Історія виникнення принципів міжнародного публічного права.

Декларація про принципи міжнародного права, які стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН.

Заключний акт Ради з безпеки і співробітництва в Європі (НБСЄ), підписаний в Гельсінкі 1 серпня 1975 року.

Поняття принципів міжнародного права. Основні принципи як ядро сучасного міжнародного публічного права. Ознаки основних принципів.

Взаємодія та комплексність принципів міжнародного публічного права. Класифікація принципів міжнародного права.

Значення принципів міжнародного публічного права для міжнародного приватного права.

Принципи, що стосуються підтримання міжнародного миру і безпеки. Принцип незастосування сили або погрози силою. Принцип мирного врегулювання спорів. Принцип непорушності державних кордонів. Принцип територіальної цілісності держав. Принцип невтручання.

Принципи, пов'язані з міжнародним співробітництвом держав. Принцип загальної поваги до прав людини й основних свобод. Принцип рівноправності і права народів розпоряджатися своєю долею. Принцип суверенної рівності держав. Принцип співробітництва держав. Принцип сумлінного виконання зобов'язань з міжнародного права.

Спеціальні принципи міжнародного публічного права відповідно до його галузей.

Список рекомендованих джерел:

Нормативні: 16, 17, 19.

Основний: 1,4.

Додатковий: 4, 9,18, 24, 28.

Тема 6. Міжнародно-правова відповідальність та санкції

Поняття міжнародно-правової відповідальності. Норми міжнародного права, які регулюють відповідальність його суб'єктів. Суб'єкти міжнародно-правової відповідальності. Підстави міжнародно-правової відповідальності. Види міжнародно-правової відповідальності. Відповідальність за правомірну діяльність.

Юридичні підстави міжнародно-правової відповідальності. Відповідальність за порушення договорів. Відповідальність держави за дії своїх органів та осіб, які діють від імені держави.

Злочини за міжнародним правом як індивідуальні злочини. Військові злочини, злочини проти миру, злочини проти людства. Індивідуальна міжнародна відповідальність. Юрисдикція Міжнародного кримінального суду за Римським статутом 1998 р.

Колективна відповідальність організацій за злочини за міжнародним правом.

Ознаки міжнародного правопорушення. Класифікація міжнародних правопорушень. Обставини, звільнення від міжнародно-правової відповідальності.

Форми відповідальності за міжнародні протиправні діяння.

Поняття та види відповідальності Російської Федерації за збройну агресію та тимчасову окупацію частини території України.

Поняття і характерні особливості міжнародно-правових санкцій. Типи і види міжнародно-правових санкцій. Умови правомірності міжнародно-правових санкцій. Механізм застосування міжнародно-правових санкцій. Санкції, які застосовуються Європейським Союзом, США, Україною.

Міжнародна публічна та приватна відповідальність держав: співвідношення.

Реторсії у міжнародному праві. Значення застосування реторсій для суб'єктів публічного та приватного права.

Список рекомендованих джерел:

Нормативні: 19, 20, 23.

Основний: 1,5.

Додатковий: 4, 9,18, 20, 24, 28.

Тема 7. Міжнародно-правові засоби врегулювання спорів

Загальна характеристика інституту врегулювання міжнародних спорів. Поняття міжнародного спору. Способи вирішення міжнародних спорів. Статут ООН. Декларація про принципи міжнародного права 1970р. Гельсінський заключний акт 1975 року. Конвенція про мирне вирішення міжнародних спорів 1907 р. Статут ООН. Декларація про принципи міжнародного права 1970 р. Підсумковий Акт НБСЄ 1975 р. тощо.

Система засобів мирного вирішення спорів між державами.

Безпосередні переговори як головний початковий засіб встановлення і врегулювання відносин між державами і як головний засіб вирішення міжнародних суперечок. Класифікація дипломатичних переговорів. Переговори двосторонні (багатосторонні). Значення переговорів на вищому рівні і на міжнародних конференціях.

Добрі послуги і посередництво. Подібність і відмінність між ними.

Міжнародна слідча процедура. Узгоджувальні комісії.

Міжнародні Третейські суди (арбітражі). Види міжнародних третейських судів. Постійна палата Третейського суду в Гаазі. Арбітражна процедура і правила арбітражного процесу.

Міжнародний судовий розгляд. Постійна Палата міжнародного правосуддя. Міжнародний Суд ООН. Компетенція і організація Міжнародного суду ООН. Юрисдикція Міжнародного Суду ООН. Процедура розгляду справ. Рішення, консультативні висновки і постанови Міжнародного суду ООН. Регіональні міжнародні суди: Суд Європейських Співтовариств. Європейський Суд з прав людини.

Врегулювання спорів у рамках СОТ. Арбітраж та інші процедури.

Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів.

Міжнародний комерційний арбітраж.

Список рекомендованих джерел:

Нормативні: 16-21.

Основний: 1,4,5.

Додатковий: 4, 9, 18, 20, 24, 28.

Тема 8. Поняття прав людини та громадянства в міжнародному публічному праві

Громадянство як стійкий правовий зв'язок особи з державою. Громадянство та державна належність. Принцип реального та ефективного громадянства.

Набуття громадянства. Натуралізація. Втрата громадянства. Автоматична втрата громадянства. Вихід з громадянства. Позбавлення громадянства. Подвійне громадянство та його негативні наслідки. Гаазька конвенція щодо колізій законів про громадянство 1930 р. Конвенція про статус апатридів 1954 р. Конвенція про скорочення безгромадянства 1961 р. Проблема біженців. Конвенція про статус біженців 1951 р. та Протокол 1966 р.

Правове становище іноземних громадян. Регламентация громадянства в законодавстві України. Проблема громадянства депортованих осіб, які повертаються в Україну.

Природа прав людини. Розвиток прав людини в ХХ ст. Загальна декларація прав людини 1948 р., Міжнародні пакти 1966 р., Конвенція про захист прав людини та основних свобод 1950 р.

Поняття прав людини. Класифікація прав людини. «Чотири покоління» прав людини.

Міжнародна система захисту прав людини. Універсальна та регіональні системи. Міжнародно-правові органи контролю за дотриманням та захисту прав людини. Механізми захисту прав людини в рамках ООН.

Механізми захисту прав людини в рамках Ради Європи. Європейський суд з прав людини.

Список рекомендованих джерел:

Нормативні: 1,2.

Основний: 1,4,5.

Додатковий: 1,4, 9, 14,15, 18, 22, 24, 28.

Тема 9. Система міжнародного публічного права

Галузі, підгалузі та інститути міжнародного публічного права.

Вплив міжнародного публічного права на національну правову систему. Законодавство України щодо міжнародних договорів.

Поняття та система міжнародного економічного права. Цілі міжнародного економічного права.

Міжнародне фінансове право. Міжнародне валютне право. Міжнародне податкове право. Міжнародне митне право.

Міжнародне екологічне право.

Поняття та джерела міжнародного морського права. Кодифікація міжнародного морського права. Класифікація морських просторів. Континентальний шельф. Виключна економічна зона, її правовий статус.

Поняття та джерела міжнародного повітряного права. Основні принципи міжнародного повітряного права. Правовий статус повітряного простору над територією держави і над територією загального користування держав. Юрисдикція держави в своєму повітряному просторі. Свобода польотів в міжнародному повітряному просторі.

Поняття та джерела міжнародного космічного права. Основні принципи космічної діяльності. Правовий режим космічного простору та небесних тіл. Концепція “загальної спадщини людства” в космічному праві.

Поняття та система міжнародного торгового права.

Міжнародне гуманітарне право і миротворчі сили ООН. Забезпечення норм міжнародного гуманітарного права. Міжнародне кримінальне право.

Список рекомендованих джерел:

Нормативні: 1,47.

Основний: 1,5.

Додатковий: 2-4, 9, 10,11,18, 24, 28.

Тема 10. Поняття та джерела міжнародного приватного права

Історія становлення та розвитку міжнародного приватного права.

Поняття міжнародного приватного права і особливості його визначення. Міжнародне приватне право як полісистемний комплекс. Поняття приватноправових відносин. Предмет міжнародного приватного права. Суб’єкти міжнародного приватного права.

Поняття та види іноземного елемента в приватноправових відносинах МПрП.

Методи регулювання приватноправових відносин, ускладнених іноземним елементом. Колізійно-правовий і матеріально-правовий способи. Норми матеріального права, колізійні норми та процесуальні норми у МПрП, їх роль та зміст.

Фактори, які визначають логіку колізійного регулювання («нормоутворюючі фактори»).

Поняття та види джерел (форм) міжнародного приватного права.

Міжнародний договір як джерело міжнародного приватного права. Внутрішнє законодавство держав як джерело міжнародного приватного права. Судовий прецедент як джерело приватного права. Значення судової і арбітражної практики. Доктрина.

Міжнародні центри з підготовки конвенцій у галузі міжнародного приватного права. Звичай міжнародної торгівлі (customs) його відмінність від міжнародного звичаю та узвичаєння, узвичаєності міжнародної торгівлі «trade usage».

Lex mercatoria – «позанаціональне» торгове право.

Уніфікація і гармонізація норм міжнародного приватного права: поняття, відмінності та взаємодія. Транспозиція міжнародного приватного права.

Список рекомендованих джерел:

Нормативні: 31-48

Основний: 3,4.

Додатковий: 6,8,24,25.

Тема 11. Загальні засади правозастосування в міжнародному приватному праві

Поняття та передумови колізій законів у міжнародному приватному праві. Об'єктивна необхідність колізійних норм. Поняття, структура та види колізійних норм. Встановлення змісту та обсяг застосування права іноземної держави.

Фактори, які визначають логіку колізійного регулювання («нормоутворюючі фактори»).

Автономія волі учасників правовідносин. Принцип найбільш тісного зв'язку.

Основні формули прикріплення та сфера їх застосування. Типи колізійних прив'язок. Особистий закон (*Lex personalis*) і його варіанти: національний закон (*Lex patriae*), закон місця проживання особи (*Lex domicilii*). Закон «національності» юридичної особи (*Lex societatis*). Закон місцезнаходження речі (*Lex rei sitae*). Закон, обраний сторонами правочину (*Lex voluntatis*). Закон місця вчинення акту (*Lex loci actus*) і його види: закон місця вчинення договору (*Lex loci contractus*), закон місця виконання зобов'язання (*Lex loci solutions*), закон місця вчинення шлюбу (*Lex loci*

celebrations), форма правочину, довіреності. Закон країни продавця (*Lex venditoris*). Закон місця вчинення правопорушення (*Lex loci delicti commissi*). Закон валюти боргу (*Lex monetae*). Закон суду (*Lex fori*). Закон прапора (*Lex flagi*). Закон найбільш сприятливий для сторони (сторін) (*Lex benignitatis*).

Застосування колізійних норм. Правова кваліфікація. Приховані колізії законів. Встановлення змісту норм іноземної держави. Проблема «відносин, що кульгають» у міжнародному приватному праві. Проблема «конфлікту кваліфікацій» та методи її вирішення. Застосування права держави з множинністю правових систем.

Зворотне відсилання та відсилання до права третьої держави.

Наслідки обходу закону. Мета обходу закону.

Застереження про публічний порядок. Поняття публічного порядку. Публічний порядок у позитивному і негативному значенні.

Застосування імперативних норм у МПрП. Принцип надання визначених режимів: національного, спеціального (преференційного або негативного), режиму найбільшого сприяння.

Принцип взаємності. Формальна та матеріальна взаємність.

Список рекомендованих джерел:

Нормативні: 36-46

Основний: 3,4.

Додатковий: 6,8,24,25.

Тема 12. Суб'єкти міжнародного приватного права

Загальні засади правового статусу фізичних осіб як суб'єктів МПрП. Поняття особистого закону фізичної особи. Закон громадянства. Закон місця проживання. Правовий статус іноземців і осіб без громадянства в Україні. Цивільна правоздатність і дієздатність іноземних фізичних осіб. Колізійні питання дієздатності.

Право фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності.

Правовий статус юридичних осіб у міжнародному публічному праві. Поняття особистого статуту і національності юридичної особи як суб'єкта міжнародного приватного права.

Основні критерії для визначення державної належності юридичних осіб. Теорія інкорпорації (статутний критерій).

Теорія місцезнаходження керівного центру юридичної особи (теорія осідлості).

Теорія місця здійснення основної діяльності (центр експлуатації).

Теорія контролю (теорія ворожих іноземців, теорія фікції). Поняття місцезнаходження юридичної особи відповідно до статті 25 Закону України «Про міжнародне приватне право».

Цивільна правоздатність та дієздатність юридичної особи за законодавством України. Особистий закон іноземної організації, яка не є юридичною особою відповідно до права іноземної держави.

Національний режим діяльності іноземних юридичних осіб в Україні.

Правосуб'єктність міжнародних юридичних осіб. Міжнародні (дипломатичні) привілеї та імунітети для міждержавних акціонерних компаній.

Транснаціональні корпорації. Поняття та види офшорів.

Участь юридичних осіб публічного права у приватноправових відносинах з іноземним елементом.

Особливості участі держави у міжнародних приватноправових відносинах. Поняття та види імунітету держави. Імунітет власності держави. Імунітет держави від примусового виконання рішення. Імунітет держави від попереднього забезпечення позову. Судовий імунітет. Податковий імунітет.

Концепція імунітетів держав. Концепція абсолютного імунітету. Концепція функціонального (обмеженого) імунітету.

Законодавство України стосовно можливості відмови від усіх чи певного виду імунітету.

Список рекомендованих джерел:

Нормативні: 36-46.

Основний: 3,4.

Додатковий: 6,8,24,25.

Тема 13. Особливості системи міжнародного приватного права

Вплив міжнародного приватного права на національну правову систему.

Система міжнародного приватного права, основні його інститути та категорії.

Особливості правового регулювання відносин власності у міжнародному приватному праві. Інші речові права на майно за законодавством України і в іноземних правових системах. Класифікація на рухоме та нерухоме, а також на речі, які підлягають державній реєстрації і ті, на які право власності не реєструється.

Колізійні питання права власності. Закон місця знаходження речі (*lex rei sitae*). Виникнення і припинення права власності та інших речових прав. Значення моменту переходу права власності та моменту переходу ризику випадкової загибелі або псування майна. Формула прикріплення стосовно майна, відомості про яке підлягають внесенню до державних реєстрів.

Набувальна давність у МПрП.

Вирішення колізійних питань права власності у міжнародних угодах, включаючи двосторонні угоди про правову допомогу у цивільних справах.

Право власності та інші речові права на рухоме майно, що перебуває в дорозі. Права та обов'язки сторін стосовно передання товарів та встановлення моменту переходу ризику у міжнародній купівлі-продажу товарів.

Колізійні принципи здійснення захисту права власності та інших речових прав за законодавством України. Альтернатива при виборі застосовуваного права.

Охорона інтелектуальної власності у міжнародному приватному праві. Колізійні прив'язки у сфері інтелектуальної власності. Принцип національного режиму.

Міжнародний захист інвестицій.

Поняття та види правочинів (договорів, угод) з іноземним елементом. Відсутність нормативного визначення правочину з іноземним елементом. Використання термінів: зовнішньоекономічний договір (контракт) або угода, міжнародний комерційний договір (правочин). Поняття міжнародного комерційного контракту.

Колізійні норми щодо правочинів, довіреностей, позовної давності відповідно до закону України «Про міжнародне приватне право». Особливості колізійного регулювання правочинів і договірних зобов'язань у міжнародному приватному праві. Сфера дії права, що застосовується до правочину (договору). Зміст поняття «зобов'язальний статут».

Застосовування принципу автономії волі сторін при визначенні застосовуваного права щодо змісту правочину.

Право, що застосовується до правочину (договору) за відсутності згоди сторін про вибір права.

Колізійні норми щодо договірних зобов'язань відповідно до Закону України «Про міжнародне приватне право». Регламент (ЄС) від 17 червня 2008 року №593/2008 Європейського Парламенту та Ради «Про право, яке підлягає до застосування щодо договірних зобов'язань».

Критерії визначення права, якому повинна відповідати форма правочину. Вимога вітчизняного законодавства стосовно письмової форми зовнішньоекономічного договору, одна із сторін якого є українською. Умови зовнішньоекономічного договору (контракту).

Умови вибору права сторонами договорів споживання з метою захисту прав споживача. Визначення застосовуваного права у разі відсутності вибору права сторонами цього договору.

Імперативний характер норми щодо визначення застосовуваного права до засновницького договору юридичної особи з іноземною участю.

Позовна давність у міжнародній купівлі-продажу товарів. Положення Конвенції про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів від 14 червня 1974 року. Строк позовної давності і початок його перебігу. Загальне обмеження строку позовної давності і можливість його зміни. Наслідки впливу строку позовної давності.

Список рекомендованих джерел:

Нормативні: 8,9,40.

Основний: 2,3,4.

Додатковий: 5-7, 12, 24,28.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

НОРМАТИВНІ ДЖЕРЕЛА

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. / Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Загальна декларація прав людини. – К.: Право, 1995.
3. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року / Відомості Верховної Ради України. 1990. №31. Ст.429.
4. Протокол про вступ України до Світової організації торгівлі від 05.02.2008 р. Протокол ратифіковано Законом № 250-VI (250-17) від 10.04.2008 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2008. - № 23. - Ст.213.
5. Угода про асоціацію між ЄС та Україною від 27 червня 2014 року. – [Електронний ресурс].
http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu_ukraine/association_agreement/index_uk.htm.
6. Угода про субсидії і компенсаційні заходи від 15.04.1994 р. / Офіційний вісник України. 2010. № 84. Стор. 446.
7. Угода про захисні заходи від 15.01.1994 р. / Офіційний вісник України. 2010. № 84. Стор. 476.
8. Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11.04.1980 року / Офіційний вісник України. 2006. № 15. Стор. 438.
9. Конвенція про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів від 14 червня 1974 року / Зібрання чинних міжнародних договорів України. 2004. № 4. Стор. 520.
10. Конвенція про дипломатичні відносини 1969 року // Юрид. ежегодник ООН 1972 год Нью-Йорк: Изд-во ООН, 1978. - С. 314-325.
11. Конвенція про консульські відносини 1969 року // Юрид. ежегодник ООН 1972 год-Нью-Йорк Изд-во ООН, 1978. - С. 326-341.
12. Віденська конвенція про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 1986 р. // Действующее международное право. Т. 1. 1996. С. 372-408.
13. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. 1986. № 17. Ст. 343.
14. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів від 23 серпня 1978 року. [Електронний ресурс].
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_185#Text
15. Всесвітня поштова конвенція від 1 січня 1996 року // Офіційний вісник України. 1999. № 11. Ст. 60.
16. Декларація про принципи міжнародного права, що стосується дружніх відносин та співробітництва держав у відповідності до Статуту Організації Об'єднаних Націй від 24 жовтня 1970 року // Т. 1. 1996. С. 65-73.
17. Декларація про встановлення нового міжнародного економічного правопорядку від 1 травня 1974 року // Резолюції, прийняті Генеральною

Асамблеєю 9 квітня - 2 травня 1974 року. ООН. Нью-Йорк, 1974. С. 3-5.

18.Європейська конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж від 21 квітня 1961 року // Офіційний вісник України. 2004. № 44. Ст. 2940.

19.Заключний акт Наради щодо безпеки та співробітництва в Європі (Хельсинки, 1 серпня 1975 року) // Збірник договорів, угод та конвенцій. С. 544-589.

20. Конвенція про мирне вирішення міжнародних суперечок від 18 жовтня 1907 року. С. 414-419.

21.Конвенція з примирення і арбітражу в рамках НБСЄ від 26 вересня 2003 року // Офіційний вісник України. 2003. № 37. Ст. 2017.

22. Угода про створення Співдружності Незалежних Держав (укр/рос) // Содружество: Информ. вестник СНД. № 1. 1992.

23. Статут Організації Об'єднаних Націй/ [Електронний документ]. https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf

24.Хартія економічних прав та обов'язків держав від 12 грудня 1974 року // Резолюції, прийняті на 29 сесії Генеральної Асамблеї. Т. I. 17 вересня - 18 грудня 1974 року. ООН. Нью-Йорк, 1975. С. 64-71.

25.Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору від 9 липня 1997 року // Голос України. 1997. 11 липня.

26.Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 3. Ст. 12.

27.Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540.

28.Про приєднання України до Віденської конвенції про правонаступництво держав щодо договорів: Постанова Верховної Ради України від 17 вересня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. 1992. №41. Ст. 601.

29.Закон України "Про правонаступництво України" // ВВР України. 1991. № 46. С. 617.

30.Закон України "Про уповноваженого Верховної Ради України з прав людини" // Голос України. 1998. № 20. 20 січ.

31. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – №№ 40–44. – Ст. 356.

32. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст. 144.

33. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 112.

34.Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 32. – Стор. 9.

35. Повітряний кодекс України: Закон України від 19 травня 2011 року № 3393-VI // Офіційний вісник України. – 2011. – № 46. – Стор. 27.

36. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24 лютого 1994 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 25. – Ст.198.

37. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року (із змінами і доповненнями від 14.10.2014 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №29. – Ст. 377.

38. Принципи міжнародних комерційних договорів (Принципи УНІДРУА) [Електронний ресурс]. - http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_920.

39. Інкотермс 2020. Правила Міжнародної торгової палати для використання торговельних термінів у національній і міжнародній торгівлі. [Електронний ресурс]. -http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/988_007.

40. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.05 р. № 2709-IV // Відом. Верховної Ради України. – 2005. - № 32. – Ст. 422.

41. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту: Закон України від 22.12.98 р. № 330-XIV // Уряд. кур'єр. – 1999. – № 31-32.

42. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту : Закон України від 22.12.98 р. № 331-XIV // Уряд. кур'єр. – 1999. – № 36-37.

43. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну: Закон України від 22.12.98 р. № 332-XIV // Уряд. кур'єр. – 1999. – № 35.

44. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 року № 3477-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2006. – № 30. – Ст.260.

45. Звід принципів, правил і вимог Lex mercatoria CENTRAL. URL : <http://www.central.vuni-koeln.de/index.php>.

46. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 року № 3773-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 19-20. – Ст.179.

47. Про виключну (морську) економічну зону України: Закон України від 16 травня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 21. – Ст. 152.

ОСНОВНИЙ

1. Гончаренко О.М. *Міжнародний комерційний арбітраж : навч. посіб. / О. М. Гончаренко. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – 203с. **

2. Міжнародне приватне право : навч. посіб. / Бичкова С. С., Іванов Ю. Ф., Чурпіта Г. В. та ін.; За ред. Ю. Ф. Іванова. – Київ: Алерта, 2018. – 390 с.

3. *Міжнародне приватне право: навч. посіб. / О.М. Гончаренко. – К.: Київ. нац. торг.-економ. ун-т, 2015. – 392 с.*

4. Міжнародне публічне право : підручник: у 2 т. / [В.В. Мицик, М.В. Буроменський, О.В. Буткевич та ін]; за ред. В.В. Мицика. – 2-ге вид., змін. – Харків : Право, 2020. Т. 1 : Основи теорії. 2020. – 416 с.

5. Міжнародне публічне право : підручник: у 2 т. / [В.В. Мицик, М.В. Буроменський, О.В. Буткевич та ін]; за ред. В.В. Мицика. – 2-ге вид., змін. – Харків : Право, 2020. Т. 2 : Основні галузі. 2020. – 624 с.

** Курсивом виділені літературні джерела, які є у бібліотеці ДТЕУ*

ДОДАТКОВИЙ

1. Антонович М.М.. Україна в міжнародній системі захисту прав людини: теорія і практика. К. : Видавничий дім "Києво-могилянська академія", 2007. 384 с.
2. Баймуратов М. О. Міжнародний економічний правопорядок: актуальні питання правового регулювання : монографія / М.О. Баймуратов, Є.О.Львова, Б.В. Бабін; за ред. д-ра юрид. наук, проф. М.О.Баймуратова; Маріуп. держ. ун-т, Представництво Європ. орг. публіч. права в Україні. - Суми : Університетська книга, 2011. - 257 с.
3. Базов В. П., Качан І. І., Майоров І. О., Поніматченко Ю. А. Міжнародне гуманітарне право: Навч. посібник / В.П. Базов (ред.). К.: Варта, 2000. 172с.
4. Буроменський М. В., Кудас І. Б., Маєвська А. А., Семенов В. С., Стешенко В. М.. Міжнародне право: навч. посібник / М.В. Буроменський (заг.ред.).— К.: Юрінком Інтер, 2008. 336с.
5. Гончаренко О. Міжнародний комерційний договір (контракт) як засіб саморегулювання у господарській діяльності //Глобалізаційні виклики розвитку національних економік: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 19 жовт. 2016 р.) Ч.3 / відп. Ред. А.А. Мазаракі. – Київ. нац. торг.-екон. у-т, 2016. – 1190 с. – С. 126-137.
6. Гончаренко О.М. Звичай ділового обороту: засіб саморегулювання господарської діяльності // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2017. - № 6. - С. 47-55.
7. Гураленко Н. А. Функціональна роль звичаю в контексті гармонізації сучасного права // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ.- 2011 (1).- С. 192-202.
8. Дмитрієв А.І., Муравйов В.І. Міжнародне публічне право: Навч. посіб. / Київський ун-т права; Інститут міжнародних відносин Київського національного ун-ту ім. Тараса Шевченка / Ю.С. Шемшученко (відп.ред.), Л.В. Губерський (відп.ред.). Стереотип. вид. К. : Юрінком Інтер, 2001. 638с.
9. Дяченко В.І., Цюрупа М.В. Міжнародне гуманітарне право: філософсько-правова доктрина регулювання збройних конфліктів. К. :

КВГІ, 1998. 103с.

10. Зелінська Наталя Анатоліївна, Дрьоміна-Волок Наталія Вікторівна. Міжнародне кримінальне право: навч.-метод. посібник / Одеська національна юридична академія. О. : Фенікс, 2008. 100 с.

11. Кисіль В. Право, що застосовується до зовнішньоторговельних договорів: тенденції розвитку законодавчого регулювання // Юридичний журнал. 2004. № 2. С. 19-28

12. Міжнародний пакт про соціальні, економічні та культурні права. К.: Право, 1995.

13. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права і Факультативний протокол № 1 до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права. К.: Право, 1995.

14. Міжнародні організації. Навчальний посібник / за ред. О.С. Кучика 2-ге вид. перероб. і доп. –К., Знання. 2007, -749 с.

15. Мельничук О. І. Міжнародно-правовий статус всесвітньої культурної і природної спадщини / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. К. : Наукова думка, 2008. 285с.

16. Тимченко Л. Д., Кононенко В. П. Міжнародне право : підручник. К. : Знання, 2012. 631 с.

17. Осика С.Г., Коновалов В.В. *Вирішення спорів у Світовій організації торгівлі* / С.Г. Осика, В.В. Коновалов; Київ. нац. торг.-економ. ун-т., – К., 2011. – 280 с.

18. Пільков К.М. Теорія і практика доказування у міжнародному комерційному арбітражі: Монографія.-К.: Освіта України, 2016. – 240с.

19. Система світової торгівлі ГАТТ/СОТ в документах / С. Г. Осика та ін. К.:УАЗТ, 2000. 598 с.

20. Черкес М.Ю. Міжнародне право: Підручник. 5.вид., виправ. і доп. К. : Знання, 2006. 397с.

21. Циганкова Т. М., Гордеева Т. Ф. Міжнародні організації: Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2001. 340 с.

22. Теліпко В. Е., Овчаренко А. С. Міжнародне публічне право: Навч. посіб. / За заг. ред. Теліпко В. Е. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 608 с.

23. Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

24. Урядовий кур'єр. Газета органів державної виконавчої влади України. – Режим доступу: <http://www.ukurier.gov.ua/>.

25. Сайт Організації Об'єднаних націй – Режим доступу: <http://http://www.un.org/index.html>.

26. Сайт Світової організації торгівлі – Режим доступу: <http://www.wto.org/>.

27. База даних з права міжнародної торгівлі – Режим суду: <http://lexmercatoria.org>.